

ZÁKLADNÍ POJMY ETIKY

Morálka je pojem, který zpravidla vyvolává negativní reakci. Často se pojí s představou nepříjemné autority, která vydává zákazy a příkazy a já ji musím poslouchat, jinak se stávám nemorálním. Snad nejčastěji se vnucuje představa **MRAVNÍCH NOREM**, které nepříjemně zužují svobodu mého jednání.

Přirovnání:
pravděpodobně se bude turista zlobit, když horská služba vyhlásí zákaz vycházení, protože hrozí nebezpečí lavin. Bezpochyby omezuje jeho rozhodování, ale zároveň chrání jeho život. Lze tedy říci, že i pro svůj mravní život potřebujeme pravidla, abychom se vyvarovali možných problémů.

S řadou norem jistě nesouhlasíš, protože se nechceš nechat omezovat příkazy. Občas tě některá mravní norma nutí určovat, co smíš a co nesmíš. Mnohdy se omezíš, snad ještě z přátelství nebo z lásky k někomu, na němž mi záleží, jsem ochoten svoji svobodu trochu omezit.

Etika má svůj původ v řeckém slově „ethos“ což v češtině znamená „zvyk, mrav, obyčej“.

Dovedl bys svými slovy vyjádřit, čím se bude předmět etika zabývat - uveď příklad tvého posledního mravního problému.

Etiku můžeme charakterizovat jako soustavu názorů na mravnost, jako systém mravních norem. Z toho lze vyvodit, že se jedná o nauku zabývající se správným (obvyklým) jednáním v lidské společnosti.

Jaká etická pravidla jsou v naší společnosti běžná? Zkus napsat některé.

Etika, jako věda o morálce obsahuje zejména historii morálky, sociologii morálky a psychologii morálky.

Napiš, s pomocí vyučujícího, co si představíš pod pojmy:

HISTORIE_____

SOCIOLOGIE_____

PSYCHOLOGIE_____

Velmi často se lidem pletou MORÁLKAU a ETIKU. Dovedl bys rozlišit oba pojmy:? Popiš vlastními slovy jejich rozdíl.

Zkus nyní přiřadit k pojmům jejich charakteristiku a diskutuj poté s vyučujícím o svém rozhodnutí.

MORÁLKA

JDE O FILOZOFICKOU DISCIPLÍNU, KTERÁ TATO PRAVIDLA ZKOUMÁ. BÝVÁ BĚŽNĚ OZNAČOVÁNA JAKO NAUKA O MORÁLCE, O PRAVIDLECH MRAVNÍHO JEDNÁNÍ, O MRAVNÍCH ZÁSADÁCH.

ETIKA

JDE O SOUSTAVU PRAVIDEL LIDSKÉHO JEDNÁNÍ.

Zakladatelem etiky jako filosofické disciplíny se stal Aristoteles (384 - 322). Podle něj etika nemá za úkol soudit a odsoudit člověka, ale posoudit, s čím se v jeho jednání můžeme ztotožnit a naopak. Pomáhá určit, zda byl skutek dobrý, nebo zlý.

Etika se snaží převést všechno to, co známe jako mravní povinnosti, ctnosti, pravidla nebo hodnoty, na společný základ.

OPAKOVÁNÍ - ZÁKLADNÍ POJMY ETIKY

Jméno: _____ Datum: _____

1. Etika má svůj původ v řeckém slově „ethos“, což v češtině znamená:

.....

2. Etiku můžeme charakterizovat jako:

.....

.....

3. Etika je věda o:

4. Morálka je:.....

.....

5. Za zakladatele etiky jako filosofické disciplíny je považován:

.....

6. Podle zakladatele etiky pomáhá etika určit, zda byl skutek:

.....

7. Jaká etická pravidla se dodržují

VE TVÉ RODINĚ:

.....

.....

.....

VE TVÉ TŘÍDĚ:

.....

.....

.....

NORMA

K zamyšlení: Znamená slovo **zákon** totéž co **norma**?

Normy používáme pro běžné posuzování toho, co je dobré a zlé. V takových případech mluvíme o **etických** nebo **mravních NORMÁCH**.

**NORMOU SPOLEČENSKÉHO ŽIVOTA
JE TO, CO NORMÁLNĚ PLATÍ, CO
ČLOVĚK NORMÁLNĚ DĚLÁ A PODLE
ČEHO SE NORMÁLNĚ ŘÍDÍ.**

Existují normy, které určují
společenský život člověka.
Jsou obecně známé a jsou nám
vštěpovány našimi rodiči,
prarodiči, školou a mnohými
zvyklostmi kolem nás.
V běžném životě vzbudí naši
pozornost jen tehdy, když je
někdo

Tomu, kdo se normami neřídí, se to dá najevo!

Napadne tě jak?

V mnoha rodinách například platí norma, že si každý před vstupem do bytu vyzuje boty.

Promyslete si, jaké normy platí u vás doma:

Uznáváte a dodržujete je?

Pokud je nedodržujete, kdo a jaké závěry z toho vyvozuje?

Normy, které jsou společensky prospěšné, mohou získat podobu ZÁKONA.

***Jaké obecně platné dohodnuté nařízení řeší práva a povinnosti žáka na
základních školách?***

Jaké normy se zde dodržují?

Přirozený mravní zákon říká, jak má člověk jednat, aby byl ve shodě se svou přirozeností a s jejími cíly.

Tyto cíle jsou v zásadě tři a od nich se všechno ostatní odvozuje:

- 1. zachování sebe**
- 2. zachování rodu**
- 3. sklon k dobru, poznání pravdy, život ve společnosti**

Základní pravidla, která poskytuje přirozený mravní zákon, však nestačí. Poučení, výuka a životní zkušenosti jej nutně doplňují. Učíme se i od svého okolí. Platí lidová rčení:

„Co nechceš, aby jiní dělali tobě, nečiň ty jim.“

CO NÁM VADÍ?

Může jít o úplně prosté věci, jako je tento příklad: Netrpělivě čekám na kamarádku, se kterou chodím cvičit, nedočkám se a po čase se dozvím, že šla raději do kina.

Jak se kamarádka zachovala?

Jak by se měla napříště zachovat, aby její jednání bylo omluvitelné?

Jsou vlastnosti, které nazýváme špatné. Jedná se např. o sobectví, nezodpovědnost, zbabělost, lenost, bezohlednost. Špatné jsou v tom, že brání rozvoji osobnosti a narušují lidské vztahy.

Podívej se sám do svého nitra. Jaké špatné vlastnosti máš?

Jak na sobě zapracuješ, abys je odstranil?

OPAKOVÁNÍ – NORMA

Jméno: _____ Datum: _____

1. Normy používáme pro běžné posuzování toho, co je:

.....

2. V takových případech mluvíme o:

.....

3. Normou společenského života je to, co:

.....

.....

4. Uveď příklad některé normy, kterou respektujete u vás doma:

.....

.....

5. Jsou normy v každé společnosti nebo sociální skupině stejné?

.....

Uveď příklady různých norem ve dvou zcela odlišných sociálních skupinách

Rodina diplomatů, žijícího v ČR

.....

.....

.....

Rodina bez otce, kde je matka samoživitelka:

.....

.....

.....

6. Považuje se neplnění společenské normy za trestný čin?

.....

7. S kterou společenskou normou máš největší problém?

.....

.....

.....

8. Společně s přirozeným mravním zákonem působí vliv? /ZLATÉ PRAVIDLO/

.....

.....

.....

ZÁKON

Zákon má různé podoby, ale i různé příčiny vzniku. Některý zákon se objevuje v přirozenosti člověka. Například pud sebezáchovy nás zavazuje chránit si svůj život. Tento zákon se nazývá **přírozený**, neboť se zakládá na přirozenosti člověka.

Při jednání se projevuje jako **PŘIROZENÝ MRAVNÍ ZÁKON**.

S určitou podobou zákonů se setkáváme častěji, než si myslíme.

Zákon znamená především pravidelný a stálý průběh nějakého procesu. V užším smyslu chápeme zákon jako nějaké **pravidlo, které považujeme za závazné**.

Zákon vytvářejí lidé (**orgány**), kteří k tomu mají pravomoc (kompetence) – jsou to **zákony dané společností**, např. když parlament schválí a vydá zákon o sociálním zabezpečení.

Mluvíme např. o **přírodních zákonech**, jež popisují průběh přírodních procesů, nebo o **zákonech ekonomických, sociálních, pracovních apod.**

Víš, který zákon řeší problematiku školství?

Co je to PARLAMENT?

Zákony jsou nadřazeny podzákonným předpisům, kterými jsou **VYHLÁŠKY** a **NAŘÍZENÍ**, které si stanoví a vydá například město nebo obec, ve kterém žiješ. Znáš nějakou obecnou vyhlášku tvého města? Kdo dbá na dodržování zákonů a kdo na dodržování vyhlášek?

Jak chápeš výrok: „NEZNALOST ZÁKONA NEOMLOUVÁ?“

Přiřaď k vyjmenovaným zákonům skutečnost, které se týkají.

ZÁKON O POSKYTOVÁNÍ DÁVEK OSOBÁM SE ZDRAVOTNÍM POSTIŽENÍM A O ZMĚNĚ SOUVISEJÍCÍCH ZÁKONŮ

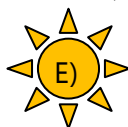
ZÁKON O PRÁVU AUTORSKÉM, O PRÁVECH SOUVISEJÍCÍCH S PRÁVEM AUTORSKÝM A O ZMĚNĚ NĚKTERÝCH ZÁKONŮ

OBCHODNÍ ZÁKONÍK

ZÁKON O PROVOZU NA POZEMNÍCH KOMUNIKACÍCH A O ZMĚNÁCH NĚKTERÝCH ZÁKONŮ

OBČANSKÝ ZÁKONÍK

ZÁKON O PŘEDŠKOLNÍM, ZÁKLADNÍM STŘEDNÍM, VYŠŠÍM ODBORNÉM A JINÉM VZDĚLÁVÁNÍ

ZÁKON O RODINĚ

PODPORA HANDICAPOVANÝCH

RODINA

ŠKOLA

TVŮRČÍ ČINNOST

OBČANÉ STÁTU

CESTOVÁNÍ NA SILNICÍCH

§ PARAGRAF je označení části právního předpisu. Jde o základní symbol práva.

Které z uvedených zákonů se ti zdají směšně a pravděpodobně neexistují?

OPAKOVÁNÍ – ZÁKON

Jméno: _____ Datum: _____

1. Přirozený zákon se zakládá na:
2. Jak chápeme zákon v užším slova smyslu:
.....
.....
3. Zákony vytváří, schvaluje a vydává:
4. Parlament se skládá z: a
5. Školský zákon řeší:
6. Je povinností každého občana ČR respektovat platné zákony?
Proč
7. Jaké jiné zákony znáš?
.....
.....

RODINA

Rodina je historicky vzniklá a rozvíjející se forma společenského života rodičů a dětí. Jedná se o sociální skupinu, kterou spojují příbuzenské vztahy. Je přirozenou primární skupinou, institucí. Přes všechny její krize, jimiž prošla a prochází, stále tvoří základní článek společnosti.

Základní typy rodin:

- **úplná rodina:** rodiče + dítě (děti)
- **neúplná rodina:** trvale jeden z rodičů chybí
- **rodina druhotně vzniklá:** vzniká nová rodina, kde partneři si mohou přinést svoje děti z minulých svazků

ZÁKLADNÍ ZNAKY RODINY

- **silná, trvalá citová vazba**
- **spolupráce a vzájemná propojenost rolí**
- **společné vedení domácnosti**
- **projevování vzájemné úcty**

Kdo tvoří úzký rodinný kruh?

Kdo tvoří širší rodinný kruh?

Kdo to jsou prarodiče (vyber správnou odpověď):

- a) – rodiče z pravěku*
- b) – rodiče našich rodičů*
- c) – rodiče babičky a dědy*

Současná rodina je při své existenci v mnohém odkázána na společnost, a proto také je mnohem zranitelnější.

Její trvalý význam tkví především ve **vytváření vzájemných sociálních vztahů** mezi jejími členy.

Rodina je též prvním místem, kde se jedinec **SOCIALIZUJE**, tj. začleňuje do sítě sociálních vztahů. V rodině se její členové například zajímají o radosti i starosti svých členů i o jejich prožitý den.

Jak dlouho spíš průměrně denně?

Co by neměl postrádat tvůj jídelníček?

Můžeš říci, že tvá životospráva odpovídá tvému věku? Pokud ne, uveď proč?

Rodina odedávna plnila své poslání – **funkce**, tj. **úkoly**, pro něž rodiny **zakládáme**.

Tady jsou uvedeny jednotlivé funkce rodiny. Zkus ke každé připsat, co si pod jejich označením představuješ.

- *biologickou a reprodukční* _____
- *ekonomickou* _____
- *výchovnou* _____
- *socializační* _____
- *emocionální* _____
- *ochrannou* _____

EKONOMICKÁ FUNKCE rodiny je jednou ze základních. Finanční příjem rodiny nám slouží především ke hmotnému zabezpečení rodiny. Jejich vydání musíme i v rodině plánovat. Tomuto plánování se říká **Rodinný rozpočet**. Rozpočet na jedné straně zaznamenává peníze, která rodina vydělá – **příjmy**. Druhá část rozpočtu jsou peníze, které rodina utratí – **výdaje**. **Výdaje rozpočtu by měly být vždy menší (nebo stejné) než příjmy.**

Která z uvedených možností je správná?

a) – část příjmová byla menší nebo stejná jako část výdajová

B) – část příjmová byla větší nebo stejná jako část výdajová

c) – část výdajová byla větší než část příjmová

Pokud dostáváš pravidelně kapesné, sestav si svůj rozpočet toho, co si kupuješ (na jedné straně) a toho, kolik peněz dostáváš.

PŘÍJMY

VÝDAJE

VÝCHOVNÁ FUNKCE je záměrné a soustavné formování osobnosti s cílem připravit člověka pro život ve společnosti. Výchovné působení rodiny spojené s péčí, láskou a osobním příkladem je pro každého z nás nenahraditelné.

Poznáš, které ze dvou následujících vět je v souladu s výchovnými funkcemi? Diskutuj s vyučujícím o své volbě.

- **V naší rodině se nikdo o nikoho nestará. Rodiče občas zajdou do práce a my děti se jenom povalujeme. Člověk se vždy nějak užívá.**
- **Rodina vychovává děti, aby z nich byli dobří lidé – občané. Dávají jim vzor chování pro budoucí život.**

SOCIALIZAČNÍ FUNKCE – socializace je proces, jímž se člověk začleňuje do sítě sociálních vztahů – přebírá různé role. Socializace začíná v rodině, postupuje ve školce, škole, v práci, mezi kamarády. Proces socializace v podstatě nikdy nekončí, protože člověk se učí sociální role po celou dobu svého života.

Uved' nejméně tři příklady sociálních vztahů ve vaší rodině.

EMOCIONÁLNÍ FUNKCE zajišťují v rodině uspokojování sociálních potřeb a z toho plynoucí citovou jistotu. Jedná se o funkci nenahraditelnou. Rodina umožňuje vytvořit pocit důvěry, formují se zde modely chování, přijímání rolí, rozvoj komunikace, rozvoj dovedností. Rodina také dává odpověď na otázky po smyslu života.

Až budeš dospělý, které vlastnosti bys chtěl zdědit po otci a které po matce?

Napiš je a uved' proč.

Vzpomínáš si, když jsi byl ještě malý, četli ti rodiče pohádky? Jaké?

Ochranná funkce rodiny je upravena Zákonem o rodině, kde ve druhé části jsou upraveny **vztahy mezi rodiči a dětmi**. V § 31 je uvedeno: „ **Rodičovská zodpovědnost**

je souhrn práv a povinností při péči o nezletilé dítě, zahrnující zejména péči o jeho zdraví, jeho tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj“.

To jsou práva a povinnosti rodičů na straně jedné, ale na straně druhé je zde uvedeno, že: „Dítě, které žije ve společné domácnosti s rodiči, je povinné podle svých schopností jim pomáhat. Je dále povinné přispívat i na úhradu společných potřeb rodiny, pokud má vlastní příjem, popřípadě majetek, kterého lze použít pro společné potřeby rodiny“.

Uveď příklady, jak ty pomáháš při chodu domácnosti!

Mohou ti rodiče přikázat, že si uklidíš svůj pokoj, umyješ nádobí, zajdeš nakoupit nebo si vypracuješ domácí úkol do školy?

Musíš je poslechnout? Proč?

OPAKOVÁNÍ – RODINA

Jméno: _____ Datum: _____

1. Rodina je:

- a) sociální skupina, kterou spojují příbuzenské vztahy
- b) sociální skupina, kterou spojují stejné názory a koníčky
- c) sociální skupina, vzniklá na základě nahodilého seskupení několika lidí

2. Úplnou rodinu tvoří:

3. Kdo to jsou prarodiče?

- a) – rodiče z pravěku
- b) – rodiče našich rodičů
- c) – rodiče babičky a dědy

4. Která z těchto funkcí rodiny je z tvého pohledu nejdůležitější?

- a) biologická a reprodukční
- b) ekonomická
- c) výchovná
- d) socializační
- e) emocionální a ochranná

5. Co by neměl postrádat tvůj jídelníček?

6. Co si představíš pod pojmem socializace?

- a) orientaci politické strany
- b) začleňování jedince do společnosti
- c) vyřazení z kolektivu vrstevníků

8. Který zákon upravuje práva a povinnosti rodičů vůči svým dětem?

9. Na zabezpečení chodu domácnosti by se měli podílet:

- a) pouze otec a matka
- b) pouze rodiče a prarodiče
- c) všichni členové rodiny podle svých schopností, sil a možností

10. Při řešení konfliktů v rodině je nutné dodržovat tyto zásady:

- a) konflikty řešit za pomoci sousedů
- b) prosazovat své pravdy fyzickým násilím, rozbíjení talířů, nábytku apod.
- c) vyřešit konflikt co nejdříve, spor řešit důstojně, ohleduplně a taktně

OPAKOVÁNÍ - ROZPOČET DOMÁCNOSTI

Jméno: _____ Datum: _____

1. Co je to rozpočet?
 - a) soupis všech výdajů
 - b) soupis všech úspor
 - c) soupis všech příjmů
 - d) soupis příjmů a výdajů
2. Mezi příjmy nepatří:
 - a) kapesné
 - b) poplatek za školní oběd
 - c) peníze od babičky k narozeninám
3. Když chci něco uspořít, je třeba:
 - a) snížit příjmy
 - b) zvýšit výdaje
 - c) snížit výdaje
 - d) snížit příjmy a zvýšit výdaje
4. Když je rozpočet vyrovnaný, znamená to, že:
 - a) dostávám a vydělávám tolik, kolik utratím
 - b) dostávám a vydělávám víc, než utratím
 - c) dostávám a vydělávám méně, než utratím
5. Finanční plánování je dobré, protože:
 - a) vím, kdy si co budu moct dovolit koupit
 - b) mohu se pochlubit kamarádům, kolik mám kapesného
 - c) stanovím si, kolik budu v budoucnu určitě vydělávat

KOMUNIKACE

Člověk se nevyvíjí jako izolovaná bytost, ale je bytostí společenskou, vyrůstá v sociálním prostředí, je tímto prostředím ovlivňován, a zároveň on sám na toto prostředí působí.

**Komunikace je pro náš život důležitější, než jsme si schopni uvědomit.
Lidé komunikují prakticky o všem, co je součástí jejich života.**

**Přestane-li člověk komunikovat,
je to zpravidla zřetelný projev
jeho rezignace.**

**Sociální komunikace má
nezastupitelnou úlohu při procesu
socializace každého člověka.
Při socializaci se jedinec zapojuje,
integruje, resp. vrůstá do
společnosti.**

**Komunikace nám slouží ke
sdělování a přijímání různých
informací. K výměně těchto
informací dochází i tehdy, když
mlčíme.**

Komunikaci rozlišujeme:

- * **VERBÁLNÍ** – slovní,
- * **NEVERBÁLNÍ** – bez slov
- * **ČINEM** – akcí

Verbální komunikace – slovní komunikace znamená předávání informací pomocí jazyka a řeči.

Neverbální - mimoslovní komunikace například *komunikace gesty, mimikou, postojem, přímým dotekem* apod. Neverbální komunikace je velmi rychlá, funguje prakticky okamžitě při spatření druhé osoby.

Činem – i naše jednání a činy za nás hovoří. Například když před někým zabouchneme beze slova dveře, je jasné, že s ním nechceme vůbec komunikovat.

**Za běžných okolností používáme těchto různých forem komunikace
současně – mluvíme slovem, mluvíme našim výrazem obličeje i postojem.**

Napiš, jaké emoce představují obrázky různých obličejů:

Předved' spolužákům několik příkladů různých typů komunikace – pomocí řeči ukažte radost; pomoci gest v obličej – mimiky ukažte bolest; pomoci dotyku – haptiky ukažte pokárání, pomoci činem ukažte záchranu tonoucího....

Trávíš prázdniny v jiném státě a neznáš jeho jazyk. Napiš možnosti, jakým způsobem se dorozumíš při různých příležitostech.

Naslouchání je umění - naslouchání je jednou z nejdůležitějších dovedností, která pomáhá porozumět sobě i druhým a je podmínkou dobré komunikace. Jak dobře, že umíme naslouchat, má to velký vliv na efektivitu naší práce a na kvalitu našich vztahů.

Nasloucháme proto, abychom získali informace, abychom pochopili sdělované, abychom měli radost z komunikace a abychom se naučili novým poznatkům.

Neverbální komunikace je velmi rychlá, funguje prakticky okamžitě při spatření druhé osoby – rozšíří se nám zorničky, nakloníme se k ní blíže, abychom slyšeli...

Překračuje také jazykové bariéry, a dokonce je schopna zprostředkovat komunikaci mezidruhovou (např. vztah člověk a pes).

VZÁJEMNÁ INTERAKCE VE TŘÍDĚ

Všichni musíme při komunikaci dodržovat různá pravidla. Také žáci potřebují pochopit **základní pravidla diskuse ve třídě**. Diskuse, prezentace a činnosti probíhají mnohem lépe, pokud si je každý vědom pravidel a jedná podle nich.

Některé příklady užitečných pravidel ve třídě:

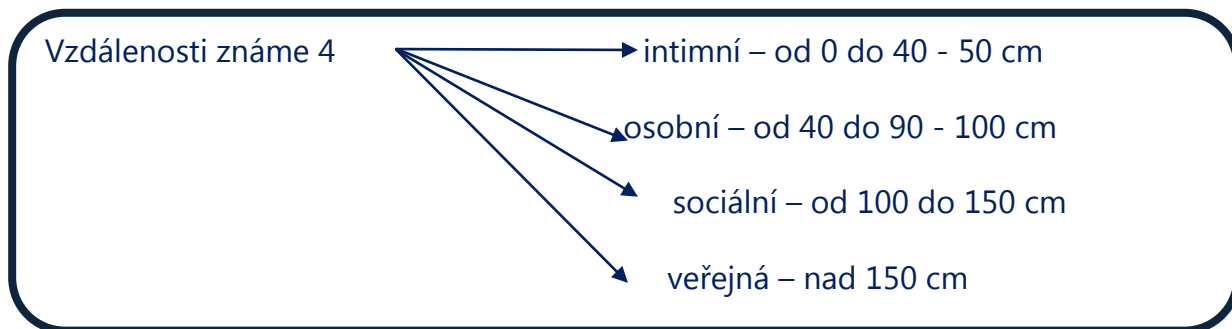
- **NASLOUCHÁMET JEDEN DRUHÉMU** – tohoto lze dosáhnout tím, že udržujete s řečníkem kontakt očima a nehovoříte.
- **MLUVÍ VŽDY JEN JEDEN** – naslouchá-li a mluví-li vždy jeden, jsou to dvě základní pravidla, která posilují jedna druhé
- **DRŽÍME SE JEDNOHO TÉMATU** – někdy máme tendenci unikat od tématu a plácát vše možné okolo. Důležité tedy je udržet téma hovoru.

Pokuste se poté sepsat vlastní nová pravidla komunikace ve vaší třídě:

[illegible]

KOMUNIKAČNÍ VZDÁLENOST

Při každodenní komunikaci s kamarády i neznámými lidmi si můžeš všimnout, že si od jistých lidí udržuješ odstup, zatímco u jiných ti nevadí, když ti například pošeptají tajemství do ucha. Je to tím, že lidi, které neznáme, si udržuje od těla. Tuto vzdálenost řadíme mezi jednu z forem neverbální komunikace a označujeme ji jako PROXEMIKU.

Do každé z těchto zón si pouštíme jen daný typ lidí.

Intimní zóna je naše nejužší, je určena jen pro nejbližší z našeho okolí – rodiče (do jistého věku), životního partnera. Tuto zónu si nejpřísněji chráníme a její narušení pro nás může být ohrožením. V určitých případech ale musíme do své intimní zóny pustit i cizího člověka – např. lékaře.

Osobní zóna je také velmi blízká vzdálenost, do níž si pustíme jen známé lidi z našeho života – přátele, kamarády, ale musíme sem často podle okolností pustit i cizí lidi – kolegu v práci či vedoucího pracovníka.

Společenská zóna je často uváděna jako délka naší natažené paže. V této vzdálenosti jsme schopni komunikovat s cizím člověkem, aniž by nám komunikace nebyla nepříjemná.

Veřejná zóna je vzdálenost, v níž jsme schopni reagovat na větší počet neznámých osob, například dav na ulici.

Často se nám v životě stane, že nám jiný člověk naše komunikační zóny naruší. Je to kvůli vlivu různých okolností – musíme sedět ve vlaku vedle cizího člověka, v tramvaji se na nás tlačí dav cizích lidí, ve výtahu musíme stát vedle neznámých osob, ve škole sedíme v lavici s jiným spolužákem, který není náš kamarád.

Komunikační bariéry - dokončete následující neúplné věty:

1. Nejsnazší je pro mě hovořit s někým, když
2. Je pro mne obtížné s někým rozmlouvat, když
3. Mé silné stránky v komunikaci s druhými lidmi jsou
4. Moje slabiny v porozumění druhým lidem jsou

Rozdělte tyto osoby, s nimiž se můžeš během den potkat, do jednotlivých vzdálenostních zón:

MÁMA, SPOLUŽÁK, UČITEL, PŘÍTEL Z TÁBORA, KAMARÁD Z KROUŽKU, PARTNER, PRODAVAČKA, LISTONOŠ, SPOLUCESTUJÍCÍ VE VLAKU, SOUSED Z PANELÁKU, KUCHARKA, POLICISTA, HASIČ, KADEŘNICE, BEZDOMOVEC NA ULICI, LÉKAŘ, SOUROZENEC, TÁTA, DĚDA, STRÝC, KOLEGYNĚ TVÉ MÁMY, CIZINEC VE MĚSTĚ,

Intimní zóna	Osobní zóna	Sociální zóna	Veřejná zóna

Nácvik naslouchání - Vytvořte tříčlenné skupiny - role se pak budou měnit

1. skupina – hovořící (sděluje posluchači určité informace)
2. skupina – posluchač (nacvičuje zásady aktivního naslouchání)
3. skupina – hodnotitel (pozoruje a zaznamenává jednotlivé charakteristiky)

Znaky dobrého posluchače	Znaky špatného posluchače

OPAKOVÁNÍ – KOMUNIKACE

Jméno: _____ Datum: _____

1. K čemu nám slouží komunikace?
 - a) ke sdělování a přijímání různých informací
 - b) k výrobě učebních pomůcek
 - c) k úklidu bytu

2. Dochází k výměně informací pomocí komunikace i tehdy, když mlčíme?
 - a) ano
 - b) ne

3. Verbální komunikace znamená:
 - a) cesta určená pro přepravu těžkých nákladů
 - b) předávání informací pomocí řeči
 - c) komunikace pomocí přímého dotyku

4. Neverbální komunikace představuje tyto způsoby komunikace:
 - a) přednáška
 - b) telefonní rozhovor
 - c) gesta, mimika, postoj, přímý dotyk, ...

5. Jakých forem komunikace běžně používáme?
 - a) pouze verbální
 - b) pouze neverbální
 - c) verbálních i neverbálních současně

6. Která forma komunikace funguje prakticky okamžitě?
 - a) verbální
 - b) neverbální

ČLOVĚK V SOCIÁLNÍM PROSTŘEDÍ

Z hlediska psychologie je **osobnost člověka jedinečná – nezaměnitelná** (na světě neexistují dvě naprosto stejné bytosti). Osobnost člověka je souhrn stálých vlastností jedince.

Tvoří ji: **schopnosti, vlohy, temperament a charakter.**

Jaké schopnosti jsou potřebné k výkonu povolání, které bys chtěl dělat?

SCHOPNOSTI jsou ty vlastnosti osobnosti, které umožňují rychle, kvalitně a snadno si osvojit vědomosti a dovednosti potřebné k výkonu určité činnosti.

Je hudební sluch zárukou, že dítě bude dobrým hudebníkem?

Je vysoký vzrůst zárukou, že bude špičkovým hráčem košíkové? Co je potřebné navíc?

VLOHY jsou vrozené vlastnosti člověka, na jejichž základě se vyvíjejí schopnosti.

Uveď další příklady činností, k nimž je potřeba mít zvláštní vlohy či schopnosti.

Na následující otázky odpověz podle pravdy ČASTO – NĚKDY – NIKDY

- pláčeš nebo se směješ bez řádného důvodu
- odmítáš pomáhat druhým
- připouštíš, že se můžeš ve svém názoru mýlit
- lituješ často sám sebe
- bojíš se cizích lidí
- cítíš se špatně ve větší společnosti
- „vytahuješ“ se rád (ráda)
- cítíš se často ukřivděný
- hledáš rád/a na druhých chyby
- cítíš se snadno dotčen/a
- rozhoduješ se těžko
- lehko se rozčílíš
- nesnášíš, když se ti něco vytýká

CHARAKTER je jedna z vlastností, kterou lze od mládí utvářet a ovlivňovat.

Charakter je nejlépe vidět v pohádkách. U těchto vybraných pohádkových bytostí zkus napsat co nejvíce jejich charakterových vlastností, které jsou pro ně typické.

VLK z Červené Karkulky _____

Princ BAJAJA _____

PYŠNÁ princezna _____

Princezna XÉNIE z Arabely _____

Král KAZISVĚT _____

OPAKOVÁNÍ – ČLOVĚK A SOCIÁLNÍ PROSTŘEDÍ

Jméno: _____ Datum: _____

1. Člověk je ve svém životě ovlivňován:
 - a) prostředím, ve kterém žije, a zároveň on sám na toto prostředí působí
 - b) jedinečnost člověka již napovídá, že ve svém životě není ničím ovlivňován
 - c) pouze kamarády
2. Co ovlivňuje osobnost člověka?
 - a) fyzikální zákony
 - b) datum narození
 - c) vrozené předpoklady, rodinné prostředí, zážitky z dětství a dospívání, kvalita vzdělání či mravní vzory
3. Za rozvoj osobnosti nesou prvotní zodpovědnost:
 - a) přátelé a známí
 - b) rodiče
 - c) lékaři
4. Osobnost člověka tvoří tyto vlastnosti:
 - a) temperament, charakter, vlohy a schopnosti
 - b) výška člověka
 - c) zdravotní stav
5. Schopnosti jsou:
 - a) vlastnosti osobnosti, které umožňují rychle, kvalitně a snadno si osvojit vědomosti a dovednosti potřebné k výkonu určité činnosti
 - b) pouze motorické dovednosti, které jsme zdělily po rodičích
 - c) vlastnosti, které nám neumožňují další rozvoj osobnosti
6. O jaké vlohy se jedná v těchto případech?

Basketbalový tým mladých hráček _____

Královský pár vládnoucí v jedné evropské zemi _____

7. Pokus se přiřadit k jednotlivým typům temperamentu jejich vlastnosti:

Sangvinik _____

Cholerik _____

Melancholik _____

Flegmatik _____

8. Která sociální činnost převažuje u dítěte?

a) hra

b) práce

c) studium

9. Co mohou výchovou ovlivnit naši rodiče a jak?

SCHOPNOSTI _____

VLOHY _____

TEMPERAMENT _____

CHARAKTER _____

ASERTIVNÍ CHOVÁNÍ

Asertivita představuje soubor verbálních i neverbálních komunikativních dovedností, které umožňují přímé, otevřené jednání a chování, jímž člověk dokáže prosadit své zájmy, požadavky, vyjádřit své názory a city, ale bere v úvahu i potřeby a zájmy druhých lidí.

Asertivní chování je založeno na uvědomění si a prosazování nezadatelných práv každého člověka:

- jsi jedinečná a neopakovatelná osobnost
- máš právo mít svůj vlastní názor
- máš právo mýlit se
- nemusíš všemu rozumět
- máš právo říci „to je moje věc“
- pouze ty jsi zodpovědný za své chování a činy

Jsi schopen při rozepři mezi spolužáky obhájit svůj vlastní názor a stát si za ním? _____

Jakým způsobem dáš najevo, že ses mýlil?

Pokud něco provedeš, jsi schopný za svůj skutek nést odpovědnost?

Zásady asertivního chování:

- kontroluj své emoce
- respektuj a toleruj práva druhých
- otevřeně vyjadřuj své skutečné pocity
- snaž se vidět sebe i druhé reálně
- snaž se poznat stanovisko druhého
- respektuj názory a přesvědčení druhých
- pozorně naslouchej druhým lidem
- pokud se zmýlíš, přiznej to a hledej nápravu

Daří se ti při vypjatých situacích být v klidu, nebo naopak?

Vyber si některou z uvedených zásad, a pokus se ji svými slovy vysvětlit.

Umění požádat druhého o laskavost - východiskem je názor, že člověk nemá čekat, až mu jeho přání ostatní přečtou z očí. Má umět poprosit, nemít pocit, že si tím zbytečně zadává. Intonace musí odpovídat prosbě, ne rozkazu nebo výčitce. Svoje přání definujeme jasně a srozumitelně.

Napiš různé způsoby a situace jak POŽÁDAT, POPROSIT, PODĚKOVAT.

Kritizovat nebo chválit – v asertivním chování je nutné umět přijmout jak kritiku, je-li oprávněná, tak i pochvalu za dobře vykonanou práci.

Jak reaguješ na neoprávněnou kritiku?

Učitel vás kritizuje za nepořádek ve třídě a nepřipravenost na výuku. Jak běžně na tuto kritiku reagujete, a jak byste reagovat měli?

Jakou kritiku bytostně nesnášíš?

Pokud ty sám něco, nebo někoho kritizuješ, myslíš si, že vždy oprávněně?

OPAKOVÁNÍ – ASERTIVNÍ CHOVÁNÍ

Jméno: _____ Datum: _____

1. Asertivita je:

- a) schopnost založená na prosazování vlastního názoru všemi možnými prostředky
- b) dovednost prosazovat vlastní názor, ale bere v úvahu i potřeby a zájmy druhých
- c) chování, které nerespektuje a netoleruje práva, zájmy a názory druhých

2. Jak bys měl reagovat, pokud se zmýlíš (dle zásad asertivního chování):

- a) v žádném případě nepřiznám svůj omyl
- b) za každých okolností prosazuji svou pravdu
- c) přiznám svůj omyl a hledám nápravu

3. Mezi základní prvky asertivního chování patří:

- a) schopnost neříkat „ano“ když chceš říci „ne“
- b) pasivní zasazování se o realizaci svých požadavků
- c) své rozhodování podřizovat ostatním

4. Metoda „poškozené gramofonové desky“ představuje:

- a) opakování stále téhož – ne!
- b) opakovaně budeme dělat věci, které nechceme
- c) opakovaně si necháváme vnutit něco, co nepotřebujeme

5. Co je to kritika?

- a) kritika je činnost, pomocí níž hodnotíme nebo posuzujeme
- b) kritika je pojem, který vyjadřuje určitý způsob odměny
- c) kritika je to samé jako kritérium

6. Jak reagovat na oprávněnou kritiku?

- a) začnu se různě vymlouvat
- b) nereaguji na ni
- c) souhlasím s ní a omluvím se

7. Myslíš si, že se ve škole chválí:

- a) málo
- b) akorát
- c) hodně

AGRESIVNÍ CHOVÁNÍ

Agresivní chování lze definovat jako porušení sociálních norem a omezující práva. Je prostředkem, jak dosáhnout uspokojení, kterému stojí v cestě překážky.

Doplň uvedené typy agrese – zda je verbální/fyzická – přímá/nepřímá:

Agrese proti věcem:.....

Agrese proti zvířatům:.....

Agrese proti lidem:.....

Jakým způsobem se zachováš, když tě někdo naštve?

Předved' příklady některých uvedených agresí.

Týrání - agrese a týrání se mj. liší v délce svého trvání. Agresi chápeme jako momentálně vykonávané zlé zacházení s jinou osobou, kdežto týrání vnímáme jako dlouhodobé velmi kruté chování k druhému.

Znáš ze svého okolí osobu, která se chová jako agresor? Popiš jeho vzhled a chování.

Byl jsi někdy svědkem týrání? Pokud ano, napiš o něm.

Násilí - světová zdravotnická organizace - WHO popsala násilí jako „úmyslné použití či hrozbu použití fyzické síly nebo moci proti sobě, jiné osobě, proti skupině či komunitě, a to síly (moci), která má, nebo s vysokou pravděpodobností bude mít za následek poranění, smrt, psychickou újmu, poruchu vývoje či osobnosti“.

Jak by ses zachoval, pokud bys byl svědkem týrání svého spolužáka?

Pokud bys byl přítomen některého typu násilí, jak by ses zachoval?

Šikanu zahrnujeme jako jednu z forem násilí mezi dětmi a žáky, ale i mezi dospělými lidmi. Slovo šikana pochází z francouzského slova chicane, což znamená zlomyslné obtěžování, týrání, sužování, pronásledování.

Pokud bys byl přítomen šikany, jak bys postupoval?

Je na vaší škole pedagogický pracovník, který se problematikou šikany zabývá?

OPAKOVÁNÍ – AGRESIVNÍ CHOVÁNÍ

Jméno: _____ Datum: _____

1. Agresivitu můžeme charakterizovat jako:

- a) chování, provázené tolerancí, klidným a ohleduplným jednáním vůči druhým
- b) násilné chování, provázené negativním emočním prožitkem – nenávist, hněv, strach
- c) sklon k přiměřenému a ohleduplnému jednání při prosazování vlastních názorů a požadavků

2. Kdo je agresor – útočník?

- a) osoba, která je bezdůvodně napadána
- b) osoba, která se vyhýbá konfliktům
- c) osoba, která tělesně či slovně napadá ostatní

3. Týrání je:

- a) chování, provázené tolerancí, klidným a ohleduplným jednáním vůči druhým
- b) jedna ze zásad slušného jednání
- c) dlouhodobé kruté zacházení a chování k druhému

4. Násilí charakterizujeme jako:

- a) chování, které respektuje a toleruje práva druhých
- b) úmyslné použití či hrozbu použití fyzické síly nebo moci proti sobě, jiné osobě, proti skupině či komunitě
- c) jeden ze žádoucích způsobů chování žáků ve škole

5. Šikana je:

- a) cílené a opakované užití násilí jedincem nebo skupinou vůči jedinci či skupině žáků
- b) pozitivní přístup jedince nebo skupiny vůči jedinci či skupině žáků při řešení problémů
- c) respektování práv v rámci osobní svobody jednotlivce či skupiny žáků

6. Který právní dokument řeší šikanování na základních školách?

- a) Vyhláška ministerstva spravedlnosti
- b) Metodický pokyn ministra školství k prevenci a řešení šikanování mezi žáky
- c) Vyhláška ministerstva vnitra

NÁVYKOVÉ LÁTKY

Jde o vážný a v podstatě celosvětový problém, protože se nejedná pouze o užívání, resp. zneužívání drog, ale také o jejich produkci a distribuci. Se závislostí na droze je spojena **kriminalita** (obstarávání finančních prostředků na získávání drogy), **život na ulici a mnohé další problémy**.

Drogy rozdělujeme na legální a nelegální. Zamysli si a napiš dané rozdělení svůj názor, jaké drogy to jsou:

LEGÁLNÍ

NELEGÁLNÍ

Celospoolečensky tolerovanou drogou zůstává i nadále **alkohol** a **tabák**. Stále mladší lidé, resp. děti se stávají konzumenty. Podceňuje se fakt, že se jedná o tzv. **drogy startovací**, kde platí pravidlo, že čím je mladší konzument, tím rychleji u něj vzniká **návyk**.

Jaký je podle tebe rozdíl mezi „dal bych si cigaretu nebo panáka“ a mezi „musím si dát cigaretu nebo panáka“.

Kdo za závislost může – dodavatel nebo ten, kdo je závislý?_____

Největší zlo všech drog pro společnost spočívá v tom, že jejich užívání **rozkládá přirozené sociální vazby, způsobuje zdravotní problémy a provazuje uživatele s kriminálním prostředím a chováním**.

Dovedl bys vyjmenovat některé konkrétní problémy, které souvisí se závislostí na drogách?

Pijí tvoji rodiče kávu? _____ Kolik šálků denně? _____

Piješ také kávu? _____ Kolik šálků denně? _____

Piješ energetické nápoje? _____ Myslíš si, že jsou návykové? _____

Kouří někdo z vaší rodiny? _____ A co Ty? _____

Pokud někdo z vší rodiny nebo známých kouří, zeptejte se ho jak dlouho a kolik denně vykouří cigaret. Na základě získaných informací spočítejte kolik už do této neřesti „vrazil“ Kč a co by si za ně mohl pořídít.

Víš, že kouření je na řadě míst zakázáno? Jedná se o tzv. veřejné prostory. Pomocí internetu vyhledejte, kde je zákaz kouření (ČR) vymezen zákonem.

Je trestné pít nebo nalévat nezletilým? Zjisti, jaké postihy hrozí nezletilým, kteří konzumují alkohol a jaké barmanům nebo výčepním, kteří jim alkohol nalévají.

Dovedl bys vyjmenovat některé konkrétní problémy, které souvisí se závislostí na alkoholu?

Seřaďte níže uvedené odpovědi numericky od 1 (velmi souhlasím) do 5 (velmi nesouhlasím)

Obecně lidé zneužívají alkohol:

- pro potěšení*** _____
- kvůli tlaku vrstevníků*** _____
- jako výraz osobní svobody*** _____
- aby lépe zvládli situaci*** _____
- z jiného důvodu*** _____

Zvláštním typem zneužívání drog je **doping**. S tímto pojmem se dnes setkáváme především ve vrcholovém sportu. Rozumíme tím užívání prostředků ke **zvýšení výkonů**. **Známa je i škodlivost a vedlejší účinky dopingu na zdraví.**

Myslíš si, že bys cítil opravdovou radost z vítězství, pokud bys k tomu použil některou ze zakázaných látek? _____

Uveď příklady z posledního období, kdy byly odebrány medaile vrcholovým sportovcům za to, že bylo u nich dopingovou zkouškou zjištěno požití zakázané látky.

O tvé bezpečí se stará i škola. Víš, který školní dokument se zabývá a řeší prevenci výše uvedených problémů závislostí?

Jakým způsobem jsi informován o problémech týkajících se návykových látek?

Na podobném principu, jakým se vytváří závislost na droze, se rozvíjí také závislost na výherních automatech. Ve vystupňované formě se jedná o tzv. patologické hráčství, tedy **gamblerství**. Patologické hráčství je spojeno s věčným půjčováním si a obtížným splácením vypůjčených peněz, což většinou končí dluhy, které stále narůstají.

Měl jsi už možnost si zahrát na výherních automatech? Pokud ano, s jakým výsledkem (výhra – prohra) a kde?

Víš, od kolika let je povoleno, podle platného zákona, hrát na výherních automatech?

Myslíš si, že může být také závislost na počítači či formách práce s ním /hraní her, chatování na facebooku aj./? (zakroužkuj) ANO NE NEVÍM

Kolik času strávíš denně na počítači?

Od kolika hodin denně by to již byla závislost?

EKOLOGIE

Ekologie je biologická věda zkoumající vztahy organismů k vnějšímu prostředí a vztahy organismů navzájem, samozřejmě včetně člověka.

Zkus napsat, jaké jsou ekologické problémy dnešního světa.

VZDUCH _____

VODA _____

PŮDA _____

Zjisti, jak dlouho by člověk přežil:

– *bez potravy* _____

– *bez vody* _____

– *bez vzduchu* _____

Dovedl bys vyjádřit, ve vztahu k životnímu prostředí, svými slovy heslo „PO NÁS POTOPA?“

Jak se podílíš na životním prostředí v rámci školy a svého bydliště?

Co by se mělo dle tvého názoru v této oblasti zlepšit, a jak se na tom budeš podílet ty sám?

Chodíš rád do přírody? _____

Kdy a kde jsi naposledy byl v přírodě? _____

Kde je nejbližší sběrna druhotných surovin? _____

K čemu slouží sběrné dvory? _____

Dnešní přístup společnosti k životnímu prostředí může nakonec vést k vážnému porušení všech vztahů a vazeb v rámci přírody, což se může v konečné podobě projevit jako **ekologická krize**.

Pomocí atlasu nebo mapy najdi oblasti, kde dochází k ekologickým problémům, které lze charakterizovat jako EKOLOGICKOU KRIZI.

Jsou dle tvého názoru dostatečné právní normy, které uváděnou problematiku řeší?

Jakým způsobem můžeš ty sám ovlivnit nepříznivou situaci v rámci ochrany životního prostředí?

Uved' příklady zneužívání vědeckotechnického pokroku.

Jak jsou dle tvého názoru využívány přírodní zdroje. _____

Popiš příklad plýtvání zdroji či energií, kterého se sám dopouštíš.